

428
Проф. Л. Милетичъ.

Мнѣнието на най-виднитѣ слависти за езика на македонцитѣ.

Сега, когато Македония повторно изпадна подъ чуждо иго и когато новитѣ завоеватели — сърби и гърци — най-старателно се грижатъ, за да избѣгнатъ прилагането на клаузата за малцинствата въ мирнитѣ договори, да прикриятъ българската народностъ на славянското население въ Македония, не е излишно да се изтъкнатъ мнѣнията на най-виднитѣ слависти относително езика на македонцитѣ. Като не могатъ съвсѣмъ да отрѣкатъ всеизвѣстния фактъ, че македонцитѣ се чувствуватъ и се наричатъ българи, новитѣ завоеватели на Македония, особено пѣкъ сърбитѣ, прокарватъ прѣдъ неосвѣдомения западенъ свѣтъ своеобразното тълкуване на тоя фактъ, а именно че той ужъ се дължалъ на силното влияние на българската културна пропаганда поддържана отъ Екзархията. Колкото и да е плитъкъ тоя доводъ, все пакъ е отъ естество да заблуди, като се излиза отъ прѣдположението, което сръбскитѣ държавници и учени на чело съ проф. Цвиичъ успѣха да разпространятъ, че славянското население на Македония въ национално отношение било съвсѣмъ несъзнателно, македонцитѣ не се чувствували нито българи, нито сърби, а просто като македонски славяни. При таково изкривяване на истината прѣдъ чуждия свѣтъ въпросътъ за езика на македонскитѣ славяни, а именно дали той отъ чисто научно гледище наистина прѣдставлява нѣщо особено, сир. особенъ югославянски езикъ или принадлежи като съставна часть на българския или сръбския езикъ, получава голѣма важность. По тоя въпросъ рѣшителна дума има славянското езиковѣдѣние — славистиката. А извѣстно е, че слѣдъ щателно проучване на славянскитѣ езици прѣвъ миналия вѣкъ

и до наши дни славистиката не откри на Балканския полуостровъ новъ югославянски езикъ, та и сега тая наука подържа, че съществуватъ само три югославянски езици — български, сърбо-хърватски и словински. Отъ това слѣдва, че езикътъ на македонскитѣ славяни трѣбва да е клонъ или на българския или сърбо-хърватския езикъ. И по тоя въпросъ славиститѣ трѣбваше да се произнесатъ и се произнесоха въ смисълъ, че македонскитѣ народни говори сж български, че езикътъ на македонцитѣ слѣдователно е български.

Щомъ народното съзнание у македонцитѣ е българско и езикътъ е български, тогава на завоевателитѣ на Македония, които не искатъ да изпълнятъ наредбитѣ на мирно-договорната клауза за инороднитѣ малцинства, не остава нищо друго освѣнъ да се осланятъ на правото на насилието, до когато правото на истината не побѣди.

Нека припомнимъ, че въ славистиката като характеристични черти на българския езикъ се взематъ: особеното развитие (рефлекси) на старо-българската носова гласна ж, и на двата ера — ъ, ѣ; особеното развитие на съгласнитѣ съчетания отъ общославянско врѣме тј, дј; запазването на съгл. л въ края на думитѣ и въ срѣдословието прѣдъ съгласни; отсѣствие на дължина (квантитетъ) у гласнитѣ звукове; съвършено различното ударение (акцентна система) отъ ударението въ сърбо-хърватския езикъ; загубата на неопрѣдѣлително наклонение (инфинитивъ), изчезването на повечето падежни форми и замѣстването имъ чрѣзъ една обща падежна форма (генераленъ падежъ), придружена отъ прѣдлогъ, поради което българското склонение е получило видъ аналитиченъ, и най-сетнѣ употребата на членъ и въ третѣ рода на думитѣ.

Всички тия особености на българския езикъ ги има и въ македонскитѣ говори, тѣ сж тѣхната характеристика по цѣлото протежение на Македония дори до албанската граница.

Че по въпроса за националната принадлежностъ на македонскитѣ говори не голословимъ въ случая нека по-документално изредимъ нѣкои досѣжни изявления на виднитѣ слависти:

Професоръ В. Ягичъ, родомъ хърватинъ, най-стариятъ сега между живитѣ слависти (84 годишенъ) и най-авторитет-

ниятъ смѣта, че езикътъ на св. Кирила и Методия е старо-български езикъ и че прѣдставлява единъ македонски диялектъ.¹ Въ всичкитѣ си съчинения Ягичъ счита днешнитѣ македонски нарѣчия като български нарѣчия. Къмъ западно-българскитѣ говори той причислява и македонскитѣ. За подирнитѣ той казва въ едно свое съчинение отъ 1908 год.²:

„Чрѣвъ изчезването на падежнитѣ форми и употрѣбата на членъ и то дори и по три члена (отъ, овъ, онъ и пр.) македонскитѣ нарѣчия въ най-голѣмата си частъ *иматъ по-голъмо сродство съ българския езикъ*, отколкото съ сърбския“.

Проф. Францъ Миклошичъ, родомъ словинець, основателтъ на славянската филология, великъ авторитетъ по славянскитѣ езици, на които той е далъ и първата „Сравнителна граматика на слав. езици“, счита въ всичкитѣ си съчинения македонскитѣ нарѣчия за български, цитувайки много често примѣри изъ пѣснитѣ на братия Миладиновци, Верковича и пр. и пр.³

В. Облакъ, родомъ словенець, отличенъ славистъ, специалистъ по македонскитѣ нарѣчия, авторъ на съчинението „Macedonische Studien“ (1896), въ което излага резултатитѣ на личнитѣ си диялектоложки изслѣдвания на южнитѣ и сѣверозападнитѣ македонски говори (въ Солунско и Дебъръ). Споредъ него *неоспорима* истина е, че македонскитѣ говори, по тѣхнитѣ най-сжществени особености, сж български и съставляватъ неотемлема частъ отъ българския езикъ.

„Като се започне отъ Григоровича, Калина и Лавровъ — казва Облакъ, — *ученитѣ съ малки изключения считатъ, че всичкитѣ македонски нарѣчия изобщо принадлежатъ къмъ българския езикъ*, и при познанията върху тѣзи нарѣчия, които имаме днесъ, нѣма ни единъ сериозенъ ученъ, който би могълъ това да отрече“.⁴

Викторъ Григоровичъ, извѣстенъ руски славистъ, който

¹ Вж. въ съч. Entstehungsgeschichte der Kirchenslavischen Sprache, 1913, с. 271, § 53, озаглавено: „Доказателства върху българо-македонското потекло на черковно-славянския езикъ“.

² Die Osteuropäischen Literaturen und die Slavischen Sprachen.

³ Вж. въ „Lautlehre der bulgarischen Sprache“, „Zur Geschichte der Lautbezeichnung in Bulgarischen“ и пр.

⁴ Вж. въ Archiv für slavische Philologie, т. XV, стр. 313.

самъ пжтува още на 1844 година по западна Македония и написа често споменаваното съчинение „Очеркъ путешествія по Европейской Турці“, казва въ сжщото съчинение: „Българитѣ южно отъ Битоля и отъ Охридското езеро, въ Корча и Бобошица сж спазили въ нѣкои думи пълно носово произношение (стр. 196); „Особено въ Македония българинътъ често примѣсва въ говора си къмъ *българскитѣ* още и турски и грѣцки думи, но щомъ се върне у дома си, въ срѣдата на сѣмейството си, езикътъ му става по-ясенъ, по-чистъ и достига класическа точност. Относително нарѣчията, на мнѣние съмъ, че българскиятъ езикъ може да се раздѣли на двѣ части, една, която бихъ нарѣкълъ западна, обгрѣща цѣла Македония до Родопитѣ, минавайки македонската граница, на сѣверъ Дунавска България до Видинъ; и друга — източна часть, която обема земитѣ източно отъ Родопитѣ и сѣверно и южно отъ Балкана“ (стр. 173).

Мартинъ Хатала, бѣлѣжитъ чesки славистъ, професоръ въ Пражкия университетъ, родомъ словакъ (1821 — 1903) въ всичкитѣ си съчинения най-рѣшително изказва мнѣние, че днешнитѣ македонски нарѣчия сж български, че езикътъ на св. Кирила и Методия, отъ който произтича новиятъ български езикъ е едно македонско българско нарѣчие. Той пръвъ сериозно обърна вниманието на учения свѣтъ върху сжществуването на голѣмо количество остатъци отъ старобългарското носово произношение на гласнитѣ ж и љ въ думи, които и сега се говорятъ у македонскитѣ бѣлгари по Костурско и Сѣрско.¹ Въ тази статия, цитувайки думи съ носовки изъ говора на село Сухо (Солуьско), Хатала казва: „македонскитѣ бѣлгари произнасятъ три носови гласни...“ и пр.

Теод. Флорински, професоръ на Киевския университетъ, въ своитѣ „Лекции по славянскитѣ езици“ (Кіевъ, 1895), започва съ българския езикъ, на който така опрѣдѣля границитѣ (стр. 58): „българскиятъ езикъ се говори отъ славянитѣ, които обитаватъ старитѣ области на Балканския полуостровъ — Мизия, Тракия и Македония, или споредъ послѣдната тур-

¹ Вж. статията му „О nosnih samoglasih u bugarstini“, печат. въ спис. „Književnik“, редактирано отъ проф. Ягичъ и историка Рачки въ Загребъ, т. II., стр. 475, 1865 год.

ска административна делитба, вилаетитѣ Дунавски, Одрински, Солунски и Битолски и свѣрхъ това една часть отъ Бесарабиа“.

П. А. Лавровъ, професоръ по славянска филология въ Петербургския университетъ, въ съчинението си „Обзоръ звуковыхъ и формальныхъ особенностей болгарскаго языка“ (Москва 1893), счита езика на македонскитѣ българи за езикъ български: „Българскиятъ езикъ — казва той — безъ съмнѣние принадлежи къмъ онѣзи слав. езици, които сж имали носови гласни ж и љ. Доказателство за туй е, че въ извѣстни мѣстности на Македония до наши дни се е спазило носово произношение... Говорейки за склонението въ българския езикъ, Лавровъ казва: впрочемъ склонението е запазило доста чувствителни връзки съ древното минало не само въ македонскитѣ нарѣчия, но по цѣлата територия на българския езикъ“ (стр. 123). Считаючи члена за характеристиченъ бѣлѣгъ на българския езикъ, Лавровъ казва: „Както е извѣстно, българскиятъ езикъ се отличава отъ другитѣ славянски езици чрѣзъ употрѣбата на членъ. Въ нѣкои български нарѣчия членътъ има три вида, напр. въ рупаланското нарѣчие (въ Родопитѣ) и въ Дебърското“.

Антонъ Калина, полякъ, професоръ въ университета въ Краковъ, авторъ на съчинението върху българския езикъ „*Studia nad historyją języka bułgarskiego*“ (Kraków, 1891), е убѣденъ, че славянскитѣ нарѣчия въ Македония сж български и ги включва въ своитѣ студии върху българския езикъ наравно съ другитѣ български нарѣчия. Калина, който показва обширни познания по българската диялектология, понеже и лично бѣ пжтувалъ по България, почти на всѣка страница привежда примѣри изъ македонскитѣ говори покрай примѣри взети изъ тракийскитѣ и сѣверно-българскитѣ говори. Опрѣдѣляйки границитѣ на българския езикъ, включва въ тѣхъ и цѣла Македония споредъ Санстефанския миренъ договоръ (стр. 113).

А. Соболевскій, руски академикъ и професоръ по славянска филология въ Петербургския университетъ, пише въ „Славянскія Извѣстия“ отъ 26 май 1913 год. (№ 28), по поводъ на тенденциозната брошура на сѣрбския професоръ Белић „Сѣрбитѣ и българитѣ въ Балканския съюзъ“ (обнарод-

вана на руски), слѣдното: „Сжщо така нѣма смисълъ да се говори за нѣкакъвъ „сръбско-македонски диялектъ“. Каквото и да е нашето мнѣние върху етнографскитѣ трудове на Флорински и Нидерле, издадени отъ нашата академия на наукитѣ, фактътъ, че тѣ сж съгласни въ мнѣнието си върху езика и етнографичния характеръ на славянското население на Македония, е отъ голѣма важность. Никой между славиститѣ не смѣта за сръбски единъ езикъ, който не познава склонение и който притежава цѣлъ редъ неопровержимо български черти и твърдѣ малко сръбски черти. Всичкитѣ най-нови научни трудове, относящи се къмъ българския езикъ, които сж писани въ Русия, причисляватъ къмъ този езикъ и славянскитѣ нарѣчия на Македония, и това не е прѣдизвикало до сега възражения отъ страна на сръбскитѣ учени“.

Венцель Вандракъ, чехъ, професоръ по славянска филология въ Виенския университетъ, специалистъ по старобългарски езикъ, авторъ на Старобългарска граматика и на сравнителна граматика на славянскитѣ езици,¹ сжщо така счита, че македонскитѣ нарѣчия сж български: „Българскиятъ езикъ — казва той — е доста характеризованъ чрѣзъ съгласнитѣ *щ* и *жд* вмѣсто общославянскитѣ *tj*, *dj*. Разбира се, въ течение на историята му сж се прибавили и други характерни бѣлѣзи, именно изчезването на склонението, на инфинитивъ и др. Къмъ групата на македонскитѣ нарѣчия е принадлежалъ и черковнославянскиятъ езикъ, който се нарича и старобългарски. Той е македонско нарѣчие, което е било писмено фиксирано отъ двата слав. апостола Кирилъ и Методий, чрѣзъ което биде основана славянската писменность“ (стр. 3).

Н. С. Державинъ, доцентъ по слав. филология въ Петербургския университетъ, въ съчинението си „Сръбско-българскитѣ отношения и Македонскиятъ въпросъ“ (Петербургъ 1914 г. излѣзло на руски и въ български и французки прѣводи) казва: модерната наука окончателно е възприела, че македонскитѣ славяни сж българи и че тѣхниятъ езикъ е български диялектъ. Науката достигна до това убѣждение въз основа на наблюдения и на изслѣдания на голѣмо число

¹ Vergleichende slavische Grammatik, т. I. 1906; т. II. 1908.

пжтешественици и учени, които сж посѣтили въ разни врѣмена Балканския полуостровъ и които сж изучвали езика и нравитѣ на македонскитѣ славяни“ (стр. 68).

А. М. Селищевъ, русинъ, доцентъ по славянска филология въ Казанския университетъ, е изучвалъ лично сѣверо-македонскитѣ говори прѣзъ 1914 година (до избухването на всеобщата война), когато Македония бѣше подъ сръбска власть. Неговитѣ студии иматъ за прѣдметъ говоритѣ около Скопье, Тетово и Гостиваръ, тѣкмо тия говори, за които сръбскитѣ филолози и етнографи заедно съ проф. Белиѣ и Цвиѣиѣ поддържатъ, че били повече сръбски отколкото български. Селищевъ обнародва една специална студия върху Тетовския говоръ и едно „Въведение въ сравнителната граматика на славянскитѣ езици (Казанъ 1914 г.). Авторътъ тукъ така опрѣдѣля границитѣ на българския езикъ:

„Нека начертаемъ само въ главни черти границитѣ на територията на българския езикъ: на сѣверъ Дунавъ отъ Тимокъ до Черно море; на изтокъ Черно море; на югъ една твърдѣ прѣчупена линия, която върви отъ околността на Цариградъ къмъ Чорлу, Узунъ-Кюпрю, долното течение на Марица, къмъ Драма, Сѣръ и Солунъ. На извѣстни точки линията слиза до морето. Отъ Солунъ тя слѣдва сѣверното крайбрѣжие на Солунския заливъ, насочва се къмъ западъ до областъта на Костуръ, отъ гдѣто възвива на сѣверо-западъ къмъ Охридското езеро и Дебъръ. Въ сѣверна Македония почватъ спорнитѣ области между българитѣ и сърбитѣ. Тѣзи спорни зони се продължаватъ по-далечъ и на сѣверъ къмъ Прищина, Враня, Лѣсковецъ, Пиротъ, Зайчаръ, Видинъ. Безпристрастното изслѣждане на диялектологичнитѣ данни свидѣтелствува, че сѣверната частъ на Македония, окржзитѣ на Тетово, Скопье и Кратово трѣбва възъ основа на тѣхнитѣ нарѣчия да се причислятъ къмъ територията на българския езикъ. Къмъ сжщата тази територия принадлежатъ тѣи сжщо и нарѣчията на Враня, Пиротъ, Бѣлоградчикъ, долното течение на Тимокъ до Дунава“ (стр. 24).

Люборъ Нидерле, знаменитъ чesки археологъ и етнографъ, занимавалъ се специално и съ Македонския въпросъ, за да може да се освѣтли по етнографската прѣпирня отно-

сително граничната линия между българската и сърбската народност. Въ своята студия „Македонският въпрос“,¹ слѣдъ като прави прѣгледъ на обширната литература върху Македонския въпросъ, Нидерле дожда до слѣдното заключение (стр. 28): „Отъ гледна точка на езика, цѣла Македония, въ нейната цѣлокупность, трѣбва да бжде причислена къмъ България, а не къмъ Сърбия“.² „Такъвъ е, — продължава Нидерле — резултатътъ отъ изслѣдванята на първитѣ слависти, политически не заинтересовани: Ягичъ, Облакъ, Иречекъ, Лавровъ, Калина, Флорински, и трѣбва да служи за ръководство на тѣзи, които обективно наблюдаватъ нѣщата отъ далечъ и които не притежаватъ езиковѣдни познания, необходими за да си състави човѣкъ самичѣкъ свое мнѣние“. Говорейки върху общитѣ български особености на македонскитѣ нарѣчия въпрѣки междуособнитѣ имъ различия, заключава: И тѣй езиковѣднѣието разрѣшава този въпросъ (Македонския) въ полза на българитѣ, и нито етнография, нито историята се противятъ на това. Изобщо може днесъ да се каже относително Македония: *Който е тамъ славянинъ, той е българинъ*³.

¹ „Makedonská otázka“, Прага 1901.

² „Jazykově dlužno ji připojiti k Bulharsku, ne k Srbsku“.

³ „Co Slovan, to Bulhar“.

Изъ сп. „Македония“, априль 1922.

Издаватъ Македонскитѣ Студентски Дружества въ Чужбина: Виена, Парижъ, Берлинъ, София, Грацъ и Лайпцигъ.

Отговорень: Johann Adolf Müller, Wien VIII, Strozzigasse 15.

Печатница: Christoph Reisser's Söhne Wien V.

Скенирано за:

www.strumski.com

Библиотека „Струмски”
е създадена в памет на
загиналите за Родината.

Voivode Dimiter Madjarov before the remains of two comrades in arms killed in the battle of Ferres